

הסמך PDF נגיש

קרן קיימת לישראל
K K L - J N F

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

מילון מונחים למתכנן במקרקעי הייעור

אתר תצפית שבילי שמשון – יער צרעה. צילום: בלה נודלמן

ינואר 2026

מנהל פיתוח הקרקע **אגף תכנון**

צוות העבודה

אדר' נוף זהר צפון, מנהל תחום פרויקטים ואדריכל אגף התכנון

חני בן חמו, מנהלת פרויקטים, תחום קליטת קהל, מפ"ק

אדר' נוף בלה נודלמן, אדריכלית מרחב מרכז

עינת ברונשטיין, מנהלת מחלקת תכנון מתארי, אגף התכנון

טל דורי, מתכנן סטוטורי מרחב דרום

יוסי שחר, רכז ממג ארצי אגף התכנון

אדר' נוף עופרי חותה, אדריכלית מרחב צפון

מירב דוידאן, מנהלת תחום נגישות ארצית, אגף התכנון

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

הקדמה ורקע

בשנים האחרונות קידמה קק"ל שורה של מסמכי מדיניות בנושאים שונים, ובהם: התוכנית האסטרטגית ליער, מדריך להכנת תוכניות אב, דרכי קהל ביערות, בריכות חורף, טורבינות רוח, תורת הבטיחות למבקרים ביערות, ועוד. מסמכים אלה משמשים מסמכים מנחים, הן בהיבט הניהולי והן בהיבט התכנוני, ומהווים מסגרת מוסכמת לטווח של שנים, בהתאם לחזון ולמטרות שהוגדרו בכל מסמך.

במסגרת תהליך זה נוצרו והתגבשו מושגים והגדרות בשפה "הקק"לית", המשמשים בסיס לקידום תהליכי תכנון, ביצוע וניהול שטח. מונחים אלו מתקיימים הן ברמת ההגדרה המושגית והטכנית והן כחלק מהמפרטים במערכות המידע הגיאוגרפי (ממ"ג).

עם התבססות תחום קליטת קהל בקק"ל, עלה צורך בהגדרה שיטתית של מונחים ייעודיים לתחום זה. מונחים אלו נוספו למונחי התכנון הקיימים ומטרתם ליצור שפה משותפת למערכי התכנון ולקליטת קהל בארגון.

עדכון מילון המונחים נערך על בסיס מסמכי המדיניות שנכתבו מאז הכנת המסמך הראשוני וכן על סמך אישור הגדרות מונחי קליטת קהל במפ"ק (מינהל פיתוח הקרקע). זאת במטרה לעגן מכנה משותף רחב של המונחים בפורמט מוסכם ואחיד שיתעדכן מעת לעת לפי הצורך.

המילון מהווה תשתית לתוכניות ולמיזמים המקודמים בקק"ל ומספק בסיס ליצירת שפה משותפת בתוך הארגון – בין מחלקות קליטת קהל, מחלקות היער, מטה המרחבים, האזורים, גיוס משאבים וגורמים אחרים – וכן מחוצה לו, עבור מתכננים, יועצי ועדות תכנון, משפטים, ועוד. המילון משמש הן ברמה המושגית והן ברמה הטכנית, ומאפשר יצירת תוכניות המבוססות על סטנדרט ממ"ג אחיד, הנשען על מושגים ומונחים מתוך מסמכי המדיניות של קק"ל.

מטרות המסמך

1. לשמש בסיס לפרמטרים ולשכבות המידע הגיאוגרפי במערכת הממ"ג, תוך יצירת התאמה בין המידע הממוחשב הקיים לבין המידע המתוכנן.
2. לשמש מילון מונחים, המרכז ומאגד את כלל ההגדרות מתוך מסמכי המדיניות הקיימים והמתהווים בקק"ל למסמך אחד.
3. לעגן את הגדרות מונחי קליטת קהל בשפה התכנונית.
4. לשמש כלי עבודה לאנשי המקצוע בקק"ל ומחוצה לה, במטרה ליצור אחידות ודיוק בשפה ובמושגים.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

5. לרכז את כלל המונחים עבור אנשי התכנון במקרקעי הייעור, בתחומי התכנון הפיזי והתכנון הסטטוטורי.

מילון המושגים

תכנון

- **מסמך מדיניות:** מסמך תכנוני-ניהולי שמטרתו לספק מסגרת רחבה לניהול שטחים פתוחים, המספקים תועלות אקולוגיות, שירותי פנאי, נופש ונוף ושירותי מערכת נוספים. המסמך כולל הנחיות לדרכי פעולה, כלי טיפול, טיפוח וניהול וניתן לעדכן ולהתאמה לאורך זמן (התוכנית האסטרטגית).
- **תוכנית אב:** תוכנית העוסקת ביער אחד או בכמה יערות ואינה בעלת תוקף סטטוטורי. בתוכנית אב מוצג "חזון היער", מוגדרות מטרות עיקריות מתוך מטרות ניהול היער בישראל, מוצגת תמונת מצב עדכנית ומציגים צרכים עתידיים בהתאם לנתוני תכנון קיימים וחזויים. התוכנית מרכזת את מכלול תיקי הפרויקט הנדרשים, לוחות זמנים לביצוע ואומדנים ראשוניים (התוכנית האסטרטגית).
- **תוכנית ממשק יער אקולוגי ארוך טווח:** מסמך המגדיר את כלי הממשק, אופן הפעלתם, היקפם ומגבלותיהם בכל שטח המיועד לטיפול (עומד), בהתאם לתוכנית השנתית (התוכנית האסטרטגית).
- **תוכנית מתאר:** תוכנית בעלת מעמד סטטוטורי, הקובעת את ייעוד השטח ואת כללי ההתנהגות החלים עליו. תוכנית מתאר יכולה להיות ברמה ארצית, מחוזית, מקומית ומפורטת (התוכנית האסטרטגית).
- **תוכנית מפורטת ליער:** תוכנית סטטוטורית המבוססת על שטחי היער בתמ"א 1 ועל וכל תוכנית סטטוטורית אחרת שייעדה שטחי יער. התוכנית מגדירה במדויק את גבולות שטחי היער, שימושים ותכליות. מכוחה ניתן להוציא היתרי בנייה לשימושים המאושרים. תוכנית זו מהווה בסיס לעסקאות חכירה של מקרקעי ייעור מול רמ"י (רשות מקרקעי ישראל) (התוכנית האסטרטגית).
- **גבול תכנון:** מתאר הפרויקט, הקו הכחול של התוכנית (התוכנית האסטרטגית).
- **תחום/גבול התייחסות:** שטח מעבר לגבול התוכנית, הכולל שטחים העשויים להשפיע על התכנון. התחום מגדיר את מרחב ההתייחסות של התוכנית בהקשר הרחב וכולל שטחים שאינם מקרקעי ייעור, אך מחייבים התייחסות (התוכנית האסטרטגית).
- **תחום יער:** אזור המסומן בתסריט המשלים ומפורט בנספח ג'2 לתמ"א 1, הכולל את היקפי השטחים המיועדים ליערות לפי תחומי יער (התוכנית האסטרטגית).

סיווג יערות

- **חטיבת נוף:** יחידת עבודה המאופיינת בנתונים גיאומורפולוגיים ומהווה בסיס להבנת תנאי בתי הגידול הטבעיים המתפתחים בה (התוכנית האסטרטגית).

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

מכלול יער: יערות צמודים או סמוכים, בעלי רמת התערבות ותפקוד דומה, המצויים במקרקעי הייעור או בשטחים פוטנציאליים להרחבת שטחי היער, או בשטחים התורמים לתפקוד היער, אך אינם מוגדרים כשטחי יער (התוכנית האסטרטגית).

- **שטחי יער מוטי פנאי ונופש:** שטחי יער שתפקודם העיקרי הוא קליטת קהל, ובהם ריכוז ניכר של תשתיות לפנאי ולנופש (התוכנית האסטרטגית).
- **שטחי יער מוטי מערכת יערנית:** שטחי יער שתפקודם העיקרי הוא שמירה וטיפול של ערכי טבע ושל בתי גידול מגוונים ושמירה על רציפות השטחים הפתוחים (התוכנית האסטרטגית).

רמות התערבות

- **רמת התערבות גבוהה:** תחזוקה והתערבות אינטנסיבית, חוזרת שנתית ממשק בטיחות, טיפול למניעת שרפות, נטיעת עצים ברמת השקעה גבוהה, השגת תצורת צומח רצויה ופיתוח תשתיות פנאי ונופש בעצימות גבוהה (התוכנית האסטרטגית).
- **רמת התערבות בינונית:** תחזוקה והתערבות אינטנסיבית, חוזרת שנתית, בדגש על שטחי קליטת הקהל. ביתר השטח – התערבות להשגת תצורת צומח רצויה או פיתוח תשתיות פנאי בעצימות בינונית, לפי הצורך (התוכנית האסטרטגית).
- **רמת התערבות נמוכה:** תחזוקה והתערבות לצורכי טיילות, מניעת שרפות ושימור ערכי טבע, נוף ומורשת. פיתוח תשתיות פנאי ונופש בעצימות נמוכה (התוכנית האסטרטגית).
- **רמת התערבות נקודתית:** טיפול נקודתי במפגעים, כגון מניעת שרפות, טיפול בצומח פולש, ועוד, ללא פיתוח תשתית לקליטת קהל (התוכנית האסטרטגית).

מרחבי ניהול וייעודים

- **שכבת הניהול:** שטחי היער באחריות ובניהול קק"ל (התוכנית האסטרטגית).
- **מקרקעי ייעור:** שטח היער המצרפי בתמ"א 1, בתוכניות מפורטות ליער ובשכבת היערות בניהול קק"ל (התוכנית האסטרטגית).
- **שטחי פנאי ונופש:** אזורים המיועדים לפעילות פנאי ונופש, לרבות חניונים, דרכי נוף, שבילי טיול, אתרים ומרכזי מידע (התוכנית האסטרטגית).
- **שטחי מורשת ותצורות נוף:** שטחים המיועדים לשמירה ולטיפול של ערכי מורשת ונוף בעלי חשיבות, כגון מבנים, אתרים או תצורת נוף, המייצגים תקופה או תרבות (התוכנית האסטרטגית).
- **אזורי חיץ לאש:** שטחים שמטרתם לסייע במניעת התפשטות שרפות במגוון תצורות יער (התוכנית האסטרטגית).

מנהל פיתוח הקרקע

אגף תכנון

- **ערכי טבע ובתי גידול ייחודיים:** שטחים ייעודיים לשמירה או לטיפול של ערכי טבע בעלי חשיבות מיוחדת, כגון בית גידול ספציפי, חברה או מין ספציפי (התוכנית האסטרטגית).
- **שטח מחקר:** שטח ייעודי למחקר שנועד לקדם את ממשק היער ולשפרו (התוכנית האסטרטגית).
- **גוף היער:** מרחב פתוח המוגדר כיער, הכולל נכסי טבע ובהם צומח, בעלי חיים ומקורות מים. למרחב זה נגישות וקיבולת מבקרים נמוכות יחסית (התוכנית האסטרטגית).
- **יער סובב עיר:** יער הצמוד ומשרת ישירות את הקהילות הסמוכות. יער זה מעצים את תפיסת היער הקהילתי ומרחיב את העקרונות שבבסיס הקמת יערות מסוג זה, יוצר זיקה הדוקה בין הקהילה ובין היישוב, ובכלל זה פעילות ומעורבות הקהילה ביער, יציאה תכופה לשטח פתוח המספק גם מוקדי מנוחה, משחק ופיקניק, מסלולי הליכה ותצפית, והכל בסמיכות ליישוב ובנגישות מיידית אליו (התוכנית האסטרטגית).
- **יזמות במקרקעי ייעור:** פעילות המבוצעת על ידי גורם חיצוני לקק"ל במקרקעי הייעור הנדונים במסמך זה (התוכנית האסטרטגית).
- **יזמות קבועה:** יזמות המתבצעת במקום קבוע ודורשת הגדרה והקצאה קבועה של שטח לצורך קיומה. ההקצאה נעשית בדרכים שונות, מהרשאת שימוש קבועה, דרך הסכם קבוע המעגן את זכויות היזם לתקופה מסוימת ועד העברת הזכויות לידי היזם (התוכנית האסטרטגית).
- **יזמות ארעית:** יזמות ללא הקצאה קבועה של תא שטח ספציפי וללא קיבוע זכויות, לרבות רוכלות ניידת (אשר תיחשב לקבועה אם יהיה הסכם בין הרוכל למחזיק בזכויות על המיקום) ואירועים במקרקעי הייעור (התוכנית האסטרטגית).
- **יזמות עסקית:** יזמות הכרוכה בתשלום, כגון: כרטיס כניסה, מועדון חברים, כרטיס אשראי ממותג, קניית טובין, ועוד (התוכנית האסטרטגית).
- **יזמות ציבורית:** יזמות המופעלת על ידי גורם ציבורי שעיקר פעילותו אינה למטרת רווח, כדוגמת רשויות מקומיות, רשויות ממשלתיות, עמותות ומלכ"רים (לדוגמה, אירוע מוזיקה ביער, שאותו מפיקה חברה מסחרית, נחשב ליזמות עסקית, אבל אותו אירוע שמופק על ידי מועצה אזורית הוא יזמות ציבורית) (התוכנית האסטרטגית).

אתרים

- **אתר קולט קהל (ראשי):** יער או פארק המוגדר כיחידה קולטת קהל עצמאית, המתנהלת בנפרד ובהתאם לכללי הנגישות וכולל מוקדי עניין שונים (הגדרות קליטת קהל).
- **אתר קולט קהל (משני):** אתר קולט קהל המוגדר כאתר נפרד בתוך גבולות האתר הראשי בשל ייחודו: מוקדי העניין שבו, אינטנסיביות מבקרים וכדומה (הגדרות קליטת קהל).

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

דרכים

- **מערך דרכי היער:** כלל דרכי היער, לרבות שבילים להולכי רגל, לרוכבי אופניים ולכלי רכב. המערך מהווה פוטנציאל לריכוז תשתיות ויכולות לשמש כחלק מקווי החיץ, וכולל את החיבורים והכניסות ליער (התוכנית האסטרטגית).
- **דרך:** תוואי מיושר, סלול או מוכשר באופן אחר, המיועד לכלי רכב ומאפשר תחבורה והתניידות.
- **דרך יער:** תוואי שאושר בקק"ל לנסיעת כלי רכב, לרבות דרכי קהל, דרכי שירות ודרכים לביטול (לפי תוכנית אב ותוכנית לממשק ליער), שתכנונו שונה מכביש תחבורה רגיל.
- **דרך קהל:** דרך יער המיועדת לקליטת קהל, משולטת בהתאם לתורת השילוט ומסומנת בסימון שבילים או אחר.
- **דרך שירות:** דרך המשמשת לניהול היער, תחזוקתו והתגוננות מאש, ומיועדת לנסיעת מורשים בלבד. לעיתים דרך זו משמשת גורמי חוץ, כגון גופי תשתית לתחזוקת מתקנים.
- **דרך לביטול:** דרך קיימת שלא נדרשת עוד ומבטלת באמצעות פעולות טשטוש ושיקום בהתאם לתוכנית האב והממשק של היער.
- **דרך רב-תכליתית:** דרך המיועדת למגוון משתמשים: כלי רכב, רוכבי אופנים והולכי רגל.
- **דרך קהל ראשית:** דרך המיועדת לכלל המטיילים, עבירה לכל סוגי כלי הרכב (4X2) לאורך מרבית השנה, במקרים מסוימים מותאמת גם לאוטובוסים. דרך זו קולטת את מרבית המבקרים ביער, לאורכה ממוקמים מרבית האתרים קולטי הקהל ובקצותיה מבואות.
- **דרך קהל משנית:** דרך המיועדת לכלל המטיילים ביער, עבירה לכל סוגי הרכב. בדרך כלל דרך זו מתפצלת מדרך קהל ראשית, במטרה להנגיש את הקהל לאתרים ולמוקדים ביער. הדרך המשנית יכולה להיות מותאמת לאוטובוסים, או צרה יותר מדרך קהל ראשית, עם מגבלות של עבירות בעונות גשומות.
- **דרך נושאת:** דרך בעלת עניין מרכזי משותף לכל אורכה, כמו: דרך בורמה, דרך הפסלים.
- **דרך נוף:** דרך קהל ראשית, המספקת למבקרים חוויה של נסיעה לאורך זמן על פני נופים הנשקפים ממנה וכוללת נקודות עצירה ותצפית. דרכי נוף משולבות בקטעי נסיעה מחוץ ליערות.
- **דרך שירות:** מיועדת לביצוע עבודות יערניות ומשמשת קבלנים לטיפול ביער, עובדי קק"ל וגופים אחרים, מאפשרת נסיעת רכבי שטח ללא סימון, אבל אינה מיועדת למטיילים ברגל. בהתאם לצורך ניתן לסגרה.
- **דרך שירות ראשית:** דרך מרכזית לתחזוקת היער ולשימוש כוחות כיבוי אש, חוצה תאי שטח ומאפשרת כניסה מהירה והתניידות יעילה.
- **דרך שירות משנית:** דרך המשמשת לניהול היער, תחזוקתו והתגוננות מאש.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

שבילי אופניים

- **שביל אופניים:** סינגל/דאבל ייעודי לאופניים, על מצע טבעי ו/או על גבי אדמה טבעית מהודקת, למעט במקרים מיוחדים.
- **סינגל:** שביל אופניים צר ברוחב 60-80 ס"מ, המיועד למעבר של זוג אופניים אחד בלבד.
- **דאבל:** שביל אופניים רחב, בעיקר על דרכי עפר, המאפשר מעבר של מספר זוגות אופניים אלה לצד אלה.
- **שביל סלול:** שביל המתאים לאופניים שאינם בהכרח אופני שטח, סלול על אספלט או על בטון.
- **שביל אופניים נגיש:** שביל המיועד לרכיבת אופני שטח בלבד מסוג סינגל או דאבל, נגיש לאוכלוסיות עם מוגבלות בתנועה לפי הדירוג הבא:
 - **דרגה 1:** שביל אופניים בעל התאמות בסיסיות לאופני טנדם.
 - **דרגה 2:** שביל אופניים ברוחב סינגל וחצי (כ-120 ס"מ) בגיאומטריה ובשיפועים מתאימים לתמרון באמצעות אופני טנדם, אופני יד, עגלות פרהטרק וגילגולון.
 - **דרגה 3:** שביל אופניים סלול הנגיש לכל סוגי האופניים.
 - **שביל אופניים רמה בסיסית** (מתוך תורת הבטיחות): מיועד לרוכבי אופניים בלבד. צבע ירוק והוא כולל שיפועים קלים עד מתונים, מיועד לרוכבים מתחילים, ללא יכולת רכיבה טכנית.
 - **שביל אופניים רמה בינונית** (מתוך תורת הבטיחות): מיועד לרוכבי אופניים צבעו כחול והוא כולל גם שיפועים תלולים, מיועד לרוכבים מנוסים עם יכולות טכניות בינוניות.
 - **שביל אופניים רמה גבוהה** (מתוך תורת הבטיחות): צבעו אדום והוא כולל גם שיפועים תלולים. מיועד לרוכבים מיומנים בעלי יכולת רכיבה גבוהה, כולל מעבר מכשולים.
 - **שביל אופניים אתגרי:** שביל הכולל אלמנטים טכניים, מיועד לרוכבים ברמת הרכיבה הגבוהה ביותר. צבעו שחור.

שבילי הליכה

- **שביל טיול ברמה בסיסית:** מיועד למטיילים רגלית בלבד. בעל תשתית המאפשרת הליכה לכלל הציבור, כולל שיפועים נוחים ומעט אלמנטים בולטים.
- **שביל טיול רמה בינונית:** מיועד למטיילים רגלית בלבד, בעלי מיומנויות וכושר. מתבסס על התשתית הטבעית ועל נתוני השטח, כולל שיפועים בינוניים ומדי פעם אלמנטים בולטים.
- **שביל טיול ברמה גבוהה:** מיועד למטיילים רגלית בלבד, בעלי מיומנות וכושר הליכה בשטח. מתבסס על התשתית הטבעית ועל נתוני השטח, וכולל שיפועים חדים ואלמנטים בולטים כגון בולדרים.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

- **שביל טיול אתגרי:** מיועד למטיילים מיומנים בלבד. מחייב שימוש באמצעי עזר כגון: סולם, חבל, מאחזי יד/רגל, ועוד.

- **שביל נגיש:** שביל נגיש לטיול רגלי (בהתאם לתקנות הנגישות).

מוקדי עניין

- **נקודות או מוקדי עניין ביער:** אתרי פנאי, נופש ועניין ובהם חניונים, אתרי תצפית, אתרי מורשת, אתרים ארכיאולוגיים, אנדרטאות, ועוד. במוקדים אלה נדרש לעיתים שילוב של תשתיות תיירותיות תומכות, כגון מתקני שירותים, חומרי הסברה, מרכזי מבקרים. מוקדי היער מהווים יעד למבקרים, גורם משיכה והתכנסות, ולעיתים הם תכלית הביקור (התוכנית האסטרטגית).
- **מוקד עניין:** יחידה קולטת קהל סביב נושא מארגן מרכזי, המצויה בתוך אתר קולט קהל. בחלק מהמוקדים קיימים סיווגי משנה תחת הסיווג הראשי (הגדרות מונחי קליטת קהל).
- **מבואה ראשית:** נקודת פתיחה לביקור ביער, משמשת למתן מידע והנחיות בטיחות, אזור המתנה למבקרים, נקודת מפגש ומתן תשתיות חיוניות למבקר (הגדרות קליטת קהל).
- **מבואה משנית:** נמצאת בכניסות משניות או בכניסות בעלות שימוש נמוך (הגדרות קליטת קהל).
- **כניסה ראשית:** המקום שבו הקהל עוזב את רשת הדרכים הארצית ונכנס לתחום היער (הגדרות קליטת קהל).
- **כניסה משנית:** כל כניסת קהל ליער שלא הוגדרה ככניסה ראשית. כניסה זו חייבת לכלול שילוט קק"ל (הגדרות קליטת קהל).
- **מבואת אופניים ראשית:** שער הכניסה למכלול רכיבה ונקודת התחלה לשביל אופניים אחד לפחות. תינתן עדיפות למיקומה במקרקעי ייעור ועל גבי תשתיות קיימות. במקרים מיוחדים ייתכנו יותר ממבואה אחת למכלול רכיבה. המבואה תהיה נגישה לכל סוגי הרכב ותמוקם במקום מוצל ככל האפשר. מומלץ לבנותה מחומרים בני-קיימא ולשלב בה הסברים על שמירת היער והסביבה. במכלול רכיבה הכולל שביל נגיש – יש לדאוג למבואה נגישה. המבואה תכלול שילוט, זיהוי ומתן מידע דיגיטלי ו/או קשיח על מסלולי הרכיבה ומאפייני היער, חניית כלי רכב, מתקנים לחניית אופניים, ויכולה לכלול גם תשתיות מים וחשמל, שטחי שהייה ופיקניק, מבנה שירותים, מתקני אשפה, ערכת עזרה ראשונה ומתקנים ייעודיים לרוכבי אופניים, כגון עמדת טיפולים, משאבה קבועה וכדומה.
- **מבואת אופניים משנית:** שער כניסה משני במכלול רכיבה ונקודת התחלה לשביל אופניים אחד לפחות במכלול.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

תינתן עדיפות למבואה במקרקעי ייעור ותיתכן יותר ממבואה משנית אחת במכלול. יש לשאוף לנגישות לכלי רכב פרטיים, למיקום מוצל ולשימוש בתשתיות קיימות. מומלץ לבנותה מחומרים בני-קיימא ולשלב בה הסברים על שמירת היער והסביבה, על מסלולי רכיבה. המבואה יכולה לכלול חנייה בהיקף מצומצם ומרכיבים נוספים בהתאם לצורך. במבואה משנית, המשמשת שביל אופניים נגיש, יש להבטיח הנגשה.

- **מרכז מבקרים:** מוקד עניין קולט קהל אינטנסיבי ומאויש, המספק את כל השירותים הנדרשים למבקר באתר שבו הוא נמצא (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד יער:** מקום הנותן שירותים ומידע למטייל (ייתכן שהמידע יינתן במשרדי מנהל גוש היערות). המוקד יכול לכלול שירותי הסעדה ומזנון (הגדרות קליטת קהל).
- **מצפור נוף:** מבנה שמאפשר עלייה לתצפית מעל פני הקרקע, עם זכויות בנייה, או אזור מפותח לקהל לצורך תצפית לנוף (הגדרות קליטת קהל).
- **מגדל תצפית אש:** מגדל אשר ייעודו העיקרי לתצפית, הן נופי והן ייעודית ולמניעת שרפות. חלק ממגדלי התצפית בקק"ל משמשים כאתר קולט קהל וחלקם למניעת אש בלבד. בעבודה על מגדל תצפית קיים יש לפעול על פי הנחיות "סקר מגדלי התצפית" שהוכן בקק"ל (מילון המונחים, גרסה מוקדמת).
- **בריכת חורף:** מערכות אקולוגיות ייחודיות המתקיימות כמקווי מים רק בחלק מהשנה, בעיקר בחורף ובתחילת האביב.
- **לימן:** מערכת ללכידת מי שיטפונות, הנוצרת מסוללת עפר מלאכותית הנבנית באפיק נחל אכזב. קיימת בעיקר באזורים מדבריים או מדבריים למחצה.
- **יער קהילתי:** שטח בסמיכות ליישוב, שעיקר השימוש בו על ידי הקהילה המקומית למטרות פנאי ונופש, בריאות וקשר עם השטחים הפתוחים (התוכנית האסטרטגית).

חניוני יער

- **חניון פיקניק:** שטח המשמש לקליטת מטיילים, הכולל מתקנים לשהייה ביער (הגדרות קליטת קהל).
- **חניון פיקניק קטן:** כולל עד 10 שולחנות (נגישות על פי חוק), שלט, עמדות לאיסוף גחלים וחנייה.
- **חניון פיקניק בינוני:** כולל 11-20 שולחנות (נגישות על פי חוק), שלט, עמדות לאיסוף גחלים וחנייה.
- **חניון פיקניק גדול:** כולל 21 שולחנות לכל הפחות (נגישות על פי חוק), שלט, עמדות לאיסוף גחלים ואשפה וחנייה.
- **חניון לילה:** מוקד המיועד לשהיית לילה של אנשים (הגדרות קליטת קהל).
- **חניון לילה ברמת פיתוח נמוכה:** ללא פיתוח שטח ותשתיות מכל סוג שהוא.
- **חניון לילה ברמת פיתוח חלקית:** כולל פיתוח שטח, יכול לכלול תשתית מים.
- **חניון לילה ברמת פיתוח מלאה:** כולל פיתוח שטח, תשתיות ובינוי.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

- **חניון קרוואנים:** חניון לילה המתבסס על שהיית לילה בקרוואנים (הגדרות קליטת קהל).
- **חניון קרוואנים ברמת פיתוח נמוכה:** ללא תשתיות מים, ביוב וחשמל.
- **חניון קרוואנים ברמת פיתוח חלקית:** כולל תשתיות מים, ביוב וחשמל.
- **חניון קרוואנים ברמת פיתוח מלאה:** כולל תשתיות מים, ביוב, חשמל ובינוי.

מוקדי מורשת

- **מוקד מורשת:** אתר בעל משמעות תרבותית, היסטורית, אדריכלית או חינוכית אשר יש חשיבות בשמירתו עבור הדורות הבאים.
- **מוקד מורשת קרב:** אתר שבו התרחש קרב היסטורי (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד מורשת – מתקן/מבנה היסטורי:** אלמנט בנוי שאינו עתיקה (בית יערן מנדטורי, מגדל תצפית, באר, מצודה (הגדרות קליטת קהל)).
- **מוקד מורשת – אתר התיישבות:** אתר ששימש את ההתיישבות היהודית המתחדשת בארץ ישראל, כגון יישובי חומה ומגדל, מצפות, אתרי מחתרות, מצודות עות'מאניות (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד ארכיאולוגי – מכלול:** אוסף מתקנים ו/או אלמנטים ומבנים, המקיימים קשרי גומלין ליצירת יחידה ארכיאולוגית שלמה (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד ארכיאולוגי – מתקן:** רכיב בנוי בודד, כגון בור מים, קיר, גת, באר, מערה חצובה (הגדרות קליטת קהל).
- **מרכז עבודה:** מרכז ניהולי ותפעולי לצורכי היער. יכול להיות מרכז מרחבי, אזורי או מבנה לניהול גוש יערות. כולל משרדים, מחסנים וחצרות שירות לצורכי ניהול ותפעול שוטף.

מוקדי טבע ונוף

- **מוקד טבע ונוף בוטני:** מוקד עניין שבו תצורת צומח ייחודי כמו פריחה, צמחים, עצים (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד טבע ונוף זואולוגי:** מוקד צפייה בבעלי חיים – ציפורים, מכרסמים, עטלפים, מאורות, זוחלים, קינונים, בעלי חיים ימיים (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד טבע ונוף גיאולוגי:** מוקד ייחודי המציג מסלע, כגון מחשופי סלע, מצוקים, צנירים, מערות ותצורות גיאולוגיות ייחודיות (הגדרות קליטת קהל).
- **מוקד טבע ונוף הידרולוגי:** מוקד ייחודי המציג גופי מים, כגון מעיינות, נחלים, בתי גידול לחים, בריכות חורף, אזורי הצפה (הגדרות קליטת קהל).

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

- **אתר עתיקות:** שטח המכיל עתיקות, שרשות העתיקות הכריזה עליו ככזה לפי סעיף 28(א) לחוק העתיקות, תשל"ח-1978. באתר עתיקות לא ניתן לבצע פעולות בנייה (ופעולות אחרות המפורטות בחוק) ללא אישור רשות העתיקות ובהתאם לתנאיה.
- **מבנים לשימור:** מבנים ואתרים בעלי ערכי מורשת, אשר הוגדרו כמבנים לשימור במסגרת רשימת שימור, חקיקה או הכרזה של הוועדה לשימור אתרים ובהתאם לתוספת הרביעית לחוק התכנון והבנייה. מעבר להוראות שימור שייקבעו בתוכנית, הוועדה לשימור אתרים רשאית לחייב את בעלי המבנה לשימור לבצע עבודות אחזקה לצורכי שימור המבנה.
- **מוקד הנצחה וזיכרון:** מקום המנציח אדם, קבוצת אנשים, פעילות, פעולה או אירוע (הגדרות קליטת קהל).
- **מרכז הוקרה:** מקום המוקיר תורמים על פי החלטת הגורמים הרלוונטיים בקק"ל. על פי תורת השילוט, מרכזי הוקרה אמורים להיות במבואות הראשיות (הגדרות קליטת קהל).
- **מרכז הוקרה ו/או הנצחה קטן:** אתר הכולל בין היתר חנייה, נטיעות וקיר הנצחה/הוקרה, המיועד ל-50 שמות לכל היותר.
- **מרכז הוקרה והנצחה בינוני:** אתר הכולל בין היתר חנייה, נטיעות וקיר הנצחה/הוקרה, המיועד ל-250-51 שמות.
- **מרכז הוקרה והנצחה גדול:** אתר הכולל בין היתר חנייה, נטיעות וקיר הנצחה/הוקרה, המיועד ליותר מ-251 שמות.
- **מוקד התכנסות רחב:** אתר התכנסות שבו מתקיימים אירועים באופן תדיר (הגדרות קליטת קהל).
- **מרכז שדה ויער:** מרכז חינוכי. תחום ומגודר, המצוי בצמידות לשטח יער. כולל כיתות לימוד, חדר אוכל, אולם, מטבחי חוץ, מתקני שירותים ומקלחות, בקתות לינה, אוהלי לינה ושטח "גיחה" להקמת אוהלים עצמאיים.
- **מחנה נוער:** אתר לפעילות קבוצתית מאורגנת ועונתית (תנועות נוער, בתי ספר, מכינות). תיאום ואישור מראש הם חובה (הגדרות קליטת קהל).

יער

- **תכנית יערנית:** כיסוי יער על פני שטח מוגדר (התוכנית האסטרטגית).
- **ניהול בר-קיימא של היער:** ניהול משאבי היער להנאת האדם, לאספקת שירותי נופש, פנאי ותרבות, לצד טיפוח המגוון הביולוגי וכושר ההתחדשות והחיזיוניות של היער, מבלי לגרום נזק לאקוסיסטמות אחרות (התוכנית האסטרטגית).

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

- **יער:** שטח פתוח בעל מופעי נוף, חי וצומח מגוונים (עצים, שיחים, בתה, עשבייה, ועוד), טבעיים או מעשה ידי אדם. יער מספק שירותי מערכת אקולוגיים-יערניים ומהווה סביבה עשירה, ריאה ירוקה, מרחב פנאי, נופש ורווחה לציבור (התוכנית האסטרטגית).
- **היער כשטח ניהול:** שטח המוגדר בתוכנית "יער" (תמ"א 1 ותוכניות אחרות) או שטח שנמסר לניהול קק"ל לצורך ייעור ו/או שמירה על הנוף והטבע (התוכנית האסטרטגית).
- **יער על פי תכנית השטח (תצורות צומח):** על פי הגדרת ארגון המזון והחקלאות של האומות המאוחדות: "יער הוא שטח בן חמישה דונמים לפחות, שצומחים בו עצים שגובהם חמישה מטרים לפחות וכיסוי צמרותיהם 10% לפחות, או עצים היכולים להגיע למידות אלו בעתיד, בנטיעה חדשה או בהתחדשות טבעית". (התוכנית האסטרטגית).
- **יער טבעי:** נועד לשמירה על מופעי צומח טבעי ומופעי נוף שונים, ובהם יערות, שטחי חורש טבעי, בתה, גריגה וכל צומח טבעי אחר, כגון צומח נחלים, חופים, טרשים, עשבוני ומדבר (התוכנית האסטרטגית, תמ"א 1).
- **יער פארק:** יער נטע אדם. נועד לשמירה ולטיפוח נופי התרבות החקלאית המסורתית של ארץ ישראל, בעיקר עצי בוסתן, חורשות חרובים, זיתים, רימונים ודומיהם, לצד טרסות וצומח טבעי נלווה (התוכנית האסטרטגית, תמ"א 1).
- **יער נטע אדם:** נועד לפעילות פנאי, תיור וטיול בחיק הטבע, לקליטת קהל מבקרים רב וכן לשמירה על ערכי מורשת, טבע ומופעי צומח, בכללם חורש טבעי, טרשים, שטחי בתה וגריגה. היער מהווה ריאה ירוקה ומרחב פנאי ופעילות לקהילות הסובבות אותו ולציבור הרחב (התוכנית האסטרטגית, תמ"א 1).

נחלים

- **נחל בגוף היער:** הנחל "נבלע" בגוף היער, ואין לו התוויה מיוחדת. למתבונן במפה אין דרך להכיר בנוכחות הנחל, אלא אם כן תונח על היער שכבת הנחלים. תשומת הלב תופנה לשילובו במערך היערי הכולל כנדבך חשוב בשלד היער, היוצר קישוריות ומושך אליו מבקרים ומטיילים (התוכנית האסטרטגית).
- **רצועת נחל יער:** לשעבר "נטיעות בגדות נחלים" בתמ"א 22. בעבר סומנו רצועות ייעור צרות על פני האפיק ובמקביל לו. קטעי נחל אלו, ברובם, נקראים בתמ"א 1 "יער פארק", ובאותו ייעוד "יער פארק" כלולים גם שטחי יער בוסתן (מצב לא נהיר המערב שני סוגי ייעור, וראוי לתקנו). ההתייחסות אליו תיקבע על פי תכונותיו כישות תכנונית עצמאית נפרדת. סוגיה מרכזית כאן תהיה יחסי הנחל והשטחים החקלאיים סביבו (התוכנית האסטרטגית).
- **אגן היקוות:** המרחב המתנקז אל הנחל.

מנהל פיתוח הקרקע אגף תכנון

- **מרחב נחל:** תיחום גיאוגרפי הכולל את האפיק, שפך הנחל, רצועות המגן, רצועות ההשפעה ופשט ההצפה משני צידי הנחל, המשפיעים והמושפעים באופן ישיר מבחינה הידרולוגית ואקולוגית על הנחל.
- **נחל:** גיא או ערוץ, שזורמים בו מים, תדיר או לפרקים, לרבות עורק כהגדרתו בחוק הניקוז.
- **פשט הצפה:** שטח לאורך הנחל שבו זורמים או עומדים מים, תדיר או לפרקים, כתוצאה מזרימות שהנחל אינו מסוגל להעביר.
- **שטח הצפה:** שטח מנותק מהנחל, שבו עומדים לפרקים מים (דוגמת שלוליות חורף או שטחי ביצות).

נגישות

- **נגישות:** כהגדרתה בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות:
"אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתוכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכול באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי".

הפניה לנספחים

התוכנית האסטרטגית ליער, מ' קפרן, 2025
מסמך מדיניות שבילי הליכה ביערות, 2025
תורת הבטיחות למבקרים ביערות, 2014
מסמך מדיניות תוכניות אב, א' ברנשטיין ואחרים, אגף התכנון, 2019
מסמך מדינית דרכי קהל, א' ברנשטיין 2020
הגדרות מונחי קליטת קהל, 2025